

xxi. *Vigilate*, inquit, *omni tempore orantes*. Quam doctrinam legimus etiam apud Eccles. cap. xviii. *Non impediatis orare semper*. Et Apud Apostolum I ad Thess. ult. *Sine intermissione orate* (1).

Sed explicemus breviter quid proprie sibi velit Scriptura, cum dicit semper esse orandum. Quatuor enim hujus sententiæ expositiones invenio. Primo non desunt, qui dicunt illum semper orare qui semper bene operatur. Sed quamvis non inepte dici possint opera bona genus quoddam orationis, quoniam Deum ad misericordiam provocant, quemadmodum et mala opera clamant ad Deum, et iram, ac furorem ejus accendunt, tamen non hoc proprie Dominum voluisse cum ait, oportet semper orare, et numquam deficere perspicuum est ex adjunctis parabolis de vidua et iudice, necnon de Publicano et Phariseo, ut etiam supra contra Viclefium ostendimus.

Secundo alii sunt, qui semper orare nihil aliud esse volunt, nisi mentem cum Deo per amorem, et desiderium assidue conjungere. Ita docent S. Augustinus in epist. 121. ad Probam, cap. 9. et S. Basilius oratione in Julittam. Quo loco demonstrat idem auctor non esse impossibile hoc præceptum, oportet semper orare, quoniam impossibile non est, rem vehementer dilectam semper desiderare. Nam et amatores hujus sæculi sive comedant, sive bibant, rem amatam cum desiderio cogitant et etiam interordo miendum cum eadem somniando versantur. Hæc doctrina verissima, atque utilissima est, sed non videtur tamen proprie explicare quid Christus ad litteram docere voluerit. Parabolæ enim ab ipso adductæ indicant eo loco de oratione proprie dicta tractari, quæ non est simplex desiderium, sed expressio desiderii per verba, certa quadam forma et ratione concepta.

Tertio, idem S. Augustinus in lib. de hæresibus, cap. 57. et Beda in comment. ad cap. xviii. Luc. necnon Anselmus, Haymo et alii in comment. ad cap. v. prioris ad Thessal. docent semper orare, juxta Christi et Apostoli præceptum, illos omnes qui statas, et certas orandi horas numquam præmittunt. Quo sensu dictum est in II lib. Reg. cap. ix. *Tu comedes panem in mensa mea semper* (2). Neque enim illud, *semper*, significat, totum diei et noctis tempus, sed illas

omnes horas, quibus fit cœna vel prandium. Hæc quoque satis apta et utilis expositio est. Sed videtur tamen simplicissima et verissima explicatio illa esse, quæ etiam quarta numerari potest, quam sequuntur Chrysostomus et Theophilactus in illa verba Apostoli, *sine intermissione orate*. Docet hæc ultima sententia, Dominum et Apostolum nihil aliud commendare voluisse, nisi perseverantiam et assiduitatem orandi, quantam maximam habere possumus. Id enim proprie declarant parabolæ de vidua instante apud iudicem, et de amico petente tres panes; quorum exemplo non solum certis horis, sed omni oblata occasione tum noctu, tum interdiu orationi vacare debemus.

Similes sunt in divinis litteris permultæ aliæ sententiæ, quæ per vocem, *semper*, nihil aliud nisi assiduitatem significant, ut Psalm. i. *Sed in lege Domini voluntas ejus, et in lege ejus meditabitur die ac nocte*. Psalm. xxiv. *Oculi mei semper ad Dominum*. Psalm. xxxiii. *Semper laus ejus in ore meo*. Luc. ii. *Non discedebat de templo, jejuniis et orationibus serviens die ac nocte*. Luc. ult. *Erant semper in templo laudantes et benedicentes Dominum* (3).

Sed huic doctrinæ contraria videtur sententia illa Domini Matth. vi. *Orantes nolite multum loqui, sicut ethnici faciunt; putant enim quod in multiloquio suo exaudiantur. Nolite ergo assimilari eis, scit enim Pater vester quid opus sit vobis, antequam petatis eum* (4). Respondet sanctus Augustinus in epist. 121. cap. 10. non prohiberi a Domino longam orationem, sed inanem verborum multiplicationem: « Absit, inquit, ab oratione multa locutio, sed non desit multa precatio, si fervens perseverat intentio ». Nam et Dominus qui prohibuit multum loqui, pernoctabat in oratione Luc. vi. et jussit nos semper orare, Luc. xviii. et factus in agonia prolixius orabat, Luc. xxii.

Porro causam, cur ita sit perseveranter orandum, esse docet S. Augustinus serm. 5. de verbis Domini; quia sæpe cum aliquid petimus, nondum sumus idonei, ut illud accipiamus, sed perseverantes petendo extendimus desiderium, et ad rem petitam accipiendam animum dilatamus, et dilatando præparamus. Vide de perseverantia in oratione S. Basilium in constit. monasticis.

(1) Luc. XXI, 36; Eccl. XVIII, 22; I Thess. V, 17. — (2) II Reg. IX, 7. — (3) Psal. I, 2; ib. XXIV, 15; ibid. XXXIII, 3; Luc. II, 37; ibid. XXIV, 53. — (4) Mat. VI, 7.

cap. i. Chrysostomum homil. 30. in Genes. S. Augustinum tract. 73. et 102. in Joan. et S. Bernardum serm. 9. in Cant.

Septima conditio est, ut pro se quisque petat, quam conditionem colligit S. Augustinus loco citato ex verbis illis Domini Joan. xvi: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*. « Exaudiuntur, inquit, omnes Sancti pro se ipsis, non autem pro omnibus exaudiuntur, vel amicis, vel inimicis suis, vel quibuslibet aliis, quia non utcumque dictum est, dabit, sed dabit vobis ».

Sed hæc S. Augustini doctrina vera quidem est, at non videtur satis efficaciter probari ex illis solis vocibus, « dabit vobis ». Posset enim responderi, id omne dari nobis quod in gratiam nostram aliis datur. Sic enim Actor. xxvii. Angelus Domini dixit beato Paulo: *Donavit tibi Deus omnes, qui navigant tecum*. Quocirca Joan. xiv. idem Dominus absolute promisit: *Quodcumque petieritis in nomine meo, hoc faciam* (1). Ratio igitur, cur homines justi semper exaudiantur pro se, et non semper exaudiantur pro aliis, illa est, quoniam non semper iis, pro quibus oramus idonei sunt, ut accipiant. Quare Dominus Matth. x. cum Apostolos monuisset, ut in quacumque domum intrarent, primum dicerent: *Pax huic domui*; quoniam sciebat non esse omnes filios pacis, adjunxit continuo, *etsi ibi fuerit filius pacis, requiescet super eum pax vestra; sin autem, ad vos revertetur* (3).

Postrema conditio est, ut petantur necessaria, vel utilia ad salutem. Colligit hanc conditionem idem Augustinus tractat. 73. 81. et 102. in Joan. ex verbis illis, *in nomine meo*, quæ habentur Joan. xiv. xv. et xvi. Nam cum Christus Salvator sit, non petit vere in nomine Salvatoris, qui petit ea, quæ non sunt utilia ad salutem.

Efficacius fortasse id probari posset ex verbis illis I Joan. v. *Hæc est fiducia quam habemus ad Deum, quia quodcumque petierimus, secundum voluntatem ejus, audit nos. Hæc est autem voluntas ejus sanctificatio nostra*. I Thessal. iv (3). Itaque cum id petimus, quod non est secundum voluntatem ejus, id est, quod nobis vere utile non est, non exaudit dando quod petimus, sed potius exaudit negando quod petimus. Tunc enim magis facit quod cupimus, cum negat ea, quæ nobis

inutilia esse nescimus, quam cum ea concedit. Siquidem nos etiamsi sciremus, ea quæ petimus utilia non esse, numquam peteremus.

Quare S. Joannes Chrysostomus homil. 30. in Genes. recte monet agendas esse Deo gratias non minus cum negat, quam cum tribuit id, quod petimus. Et S. Augustinus tract. 73. in Joan. dicit, inter alia, quæ petimus, cum bene petimus, illud etiam esse debere, ut petamus nobis non dari quod ignorantes non bene petimus. Atque hæc de oratione in genere dicta sint; nunc de oratione, quæ ex præscripto Ecclesiæ, certis canonicisque horis fundi debet, breviter disseremus.

## CAPUT X.

*De nomine et definitione officii divini, sive horarum canonicarum.*

De officio divino, sive horis canonicis, tum ad hæreticos confutandos, tum ad clericos et monachos instruendos. Quinque capita mihi hoc loco tractanda desumpsi. Primum de nomina et definitione officii divini. Alterum de partitione ejusdem officii. Tertium de ipsius officii antiqua et rationabili institutione. Quartum de modo rite officium persolvendi. Quintum de personis, quæ ad hoc officium persolvendum obligantur.

Quod igitur ad primum attinet, nomen « officii divini » exstat in Concilio Aquisgranensi, cap. 131. et in Concilio Lateranensi, cujus exstat cap. Dolentes, in epistolis Decretalibus, tit. de celebrat. Missarum. Nomen « horarum canonicarum » exstat apud Bedam in comment. ad cap. xviii. Luc. et apud omnes auctores, qui de horis canonicis tractant.

Dicuntur autem hæ preces et laudes « divinum officium », quoniam in iis continetur id, quod facere debemus erga Deum, siquidem orare et laudare Deum proprium est officium Christianorum, et præsertim eorum, qui clerici, vel monachi dicuntur. Hinc enim Dominus per Isai. cap. lvi. *Domus mea, domus orationis vocabitur cunctis gentibus* (4). Quod non solum de materiali domo, id est, de templis et oratoriis, sed etiam de mystica domo Dei, quæ sumus nos, intelli-

(1) Act. XXVII, 23; Joan. XIV, 13. — (2) Mat. X, 13. — (3) I Joan. V, 14; I Thess. IV, 3. — (4) Isai. LVI, 7.

gendum esse videtur. Hoc enim interest inter Christianos, et alias omnes gentes, quod cum illæ in industria et viribus suis confidant, quippe quæ peccatum originis, et naturæ humanæ corruptionem et infirmitatem ignorant, Christiani de auxilio Dei in rebus omnibus præsumunt, atque ideo in rebus omnibus ad Deum per orationem confugiunt, atque opem et misericordiam ipsius implorant; ut non potuerit brevius Ecclesia definiri, quam domus orationis. Et quamvis officium orandi temporale sit, nec diutius duraturum quam peregrinatio ipsa durabit: tamen officium laudandi sempiternum erit, juxta illud Psal. LXXXVIII. *Beati qui habitant in domo tua, Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te* (1).

Dicuntur autem eadem laudes et preces, horæ canonicæ, quia certis horis recitari debent juxta canones et regulas sanctorum patrum. Quod enim Brentius ait in Confessione Wirtembergensi, cap. de horis canonicis, dici apud veteres horas canonicas certa tempora præscripta a sacris canonibus, ut in iis sacræ Scripturæ per totum annum ordine legerentur, non modo falsum, sed etiam ineptum et puerile est. Neque enim canones præscribunt, quid sit legendum singulis horis, sed quid sit legendum singulis mensibus, ut perspicuum est ex distinct. 15. can. sancta Romana. Proinde tempora illa non horæ canonicæ, sed menses canonici appellari debuissent. Neque ullus auctor antiquus aut recens invenitur, qui notionem horæ canonicæ ita explicet, ut Brentius facit. Itaque inter alia sectariorum deliramenta, qui sæpe nesciunt quid loquantur, cum de rebus nostris loquantur, hoc etiam numerari poterit.

Porro si quis definitionem officii divini forte desideret, ita accipiat: « Divinum officium est certa ratio publice laudandi, precandique Deum, mente simul et voce, auctoritate Præsulum Ecclesiæ instituta. »

Dicitur primo « certa ratio », quoniam non quælibet Dei laudatio, vel ad Deum oratio est officium divinum, sed certa quædam forma et ordo psalmodiarum, hymnorum et precum, quem omnes sequi debent, qui divinum officium ex obligatione persolvunt.

Additur secundo « publice », quoniam officium divinum persolvitur publico nomine totius Ecclesiæ, pro honore communi et publico, per publicos et solemnes ministros.

(1) Psal. LXXXIII, 5. — (2) Psal. XLIX, 14.

Atque ea causa est, cur etiamsi dicatur interdum ab uno homine, et in privata domo, tamen non omittuntur voces illæ, « Dominus vobiscum, Oremus, Benedicamus Domino », et similes. Dicuntur enim toti Ecclesiæ, et nomine ejusdem Ecclesiæ ipse sibi respondet: « Et cum spiritu tuo, Deo gratias, etc. ».

Additur tertio « laudandi, precandique », quoniam hæc duo continent officium, de quo agimus, laudes pro beneficiis acceptis, preces pro accipiendis. In quo differt officium Ecclesiæ militantis ab officio Ecclesiæ triumphantis; Ecclesiæ enim triumphantis officium, quando post ultimi judicii diem in omnibus suis membris triumphabit, solas laudes continebit.

Additur quarto « Deum », quoniam totum hoc officium proprie soli Deo præstatur. Est enim sacrificium laborum, de quo legimus in Psal. XLIX. *Immola Deo sacrificium laudis* (2). Neque movere nos debet, quod aliud appelletur officium de sanctis, aliud de mortuis, aliud de tempore, etc. Dicitur enim de Sanctis, quando offertur Deo in memoriam Sanctorum, et cum in Sanctis suis Deus ipse laudatur; dicitur vero de mortuis, quando pro mortuorum refrigerio, et requie Deum precamur. Denique sive a Sanctis, sive a mortuis, sive a quacumque alia re officium nominetur, semper Psal. Hymni, Collectæ, et cæteræ divini officii partes diriguntur ad Deum.

Additur quinto, « mente simul et voce », quoniam hujus officii forma cum ex præscripto, et instituto hominum sit, actum externum necessario postulat. Quare muneri suo non satisfaceret, qui sola mente orans et laudans, non etiam voce, verba omnia distincte, integreque proferret.

Additur postremo, « auctoritate Præsulum Ecclesiæ instituta ». Nemo enim potest certam formam orandi præscribere, nisi qui præest. Itaque in Concilio Milevitano canon. 12. sic legimus: « Placuit, ut preces, vel orationes, seu Missæ, quæ probatæ fuerint in Concilio, ab omnibus celebrentur. Nec aliæ omnino dicantur in Ecclesia, nisi quæ a prudentioribus tractatæ, vel comprobatæ in Synodo fuerint ». Et in Concilio Toletano IV. cap. 2. statuitur, ut in tota provincia idem officium celebretur. Et Gregorius Papa VII. in Concilio generali numerum psalmo-

rum, et lectionum officii divini præscripsit, ut habetur can. In die de consecration. distinctin. 5.

## CAPUT XI.

*De partibus officii divini, et de canonico tempore singularum partium.*

Partes officii divini aliæ sunt majores, aliæ minores. Majores sunt Nocturni, Laudes, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vesperæ, Completorium; Minores sunt Psalmi, Hymni, Lectiones, Cantica, Antiphonæ, Responsoria, Litanias, Versus, capitula, Collectæ. Ex his enim totum officium constat. Et quoniam partes majores a tempore nomen accipiunt, ut nominum ratio cognoscatur, necesse erit de temporibus singularum horarum breviter disputare. Scripsit nuper de re volumen egregium Marcellus Francolinus, quod mihi totum evolvere per varias occupationes numquam licuit. Quæ enim in lucem nunc edo, multo ante scripsi, et auditoribus in scholis tradidi, quam doctissimi illius viri laboribus frui potuerim.

Sciendum igitur est, nomina canonicarum horarum proprie ad eas horas accommodatas esse, quæ apud veteres erant in usu, quæque inæquales, vel planetariæ dici solent. Initium earum horarum ducitur ab ortu solis; ita ut prima dicatur, quæ est prima ab ortu solis; secunda, quæ est secunda ab eodem solis exortu, et sic deinceps. Dicuntur autem inæquales, quoniam cum per totum annum in duodecim horis diem artificialem veteres distribuissent, et in totidem noctem; necessario fiebat, ut in nocte longiores essent horæ diurnæ nocturnis, et contra in hyeme nocturnæ diurnis. Ejusmodi horas Christi tempore Judæis in usu fuisse, testatur Evangelium. Nam Joann. XI. legimus: *Nonne duodecim sunt horæ diei* (1)? Et Matth. XX. mentio fit horæ primæ, tertiæ, sextæ, nonæ, undecimæ. Item Joan. I. fit mentio horæ decimæ; et Joan. IV. horæ septimæ.

Sciendum est secundo, duodecim horas noctis dividi solitas esse in quatuor vigiliis, quarum prima incipiebat ab occasu solis, et terminabatur in horam tertiam noctis; secunda, incipiebat ab hora tertia, et terminabatur in sextam; tertia incipiebat a sexta, et terminabatur in nonam; quarta, quæ

proprie dicebatur vigilia matutina, incipiebat a nona, et terminabatur in duodecimam.

Meminit harum vigiliarum Christus Dominus, cum Marc. XIII. ait: *Vigilate ergo, nescitis enim quando Dominus veniat, sero, an media nocte, an galli cantu, an mane*. Quod autem hoc loco dixit: *Media nocte, an galli cantu*, Luc XII. dixit: *Si venerit in secunda vigilia, et si in tertia vigilia venerit*. Et quod dixit, *mane*, dixit idem Marcus, cap. VI. *Quartam vigiliam noctis* (2). Habemus etiam in veteri Testamento initium vigiliarum. Thren. II. Et vigiliis noctis mediæ, Judic. VII. Et vigiliam matutinam, Exod. XIV.

Denique harum quatuor vigiliarum meminit sanctus Hieronymus in epistola ad Cyprianum, et in cap. XIV. Matthæi; et alii auctores passim. Sicut autem ex duodecim horis nocturnis tertia quæque habebatur potissima, videlicet tertia, sexta, nona, duodecima. In quibus (ut diximus) quatuor nocturnæ vigiliæ terminabantur. Sic etiam ex diurnis tertia, sexta, nona, duodecima, sive vespertina, plerumque nominari, et ad celebriora negotia deputari solebant, quod insigniores essent, et diem in quatuor partes æquales dividerent, de qua re vide Tertullianum in lib. de jejunio.

His notatis non erit difficile tempus canonicum singularium officii divini partium explicare. Ac primum quod attinet ad Nocturnos, varia fuit Ecclesiarum consuetudo. Alicubi apud veteres tres nocturni tribus distinctis horis, id est, tribus vigiliis nocturnis celebrabantur. Sic enim scribit sanctus Hieronymus in epistola ad Eustochium de custodia virginitatis, « Noctibus, bis, terque surgendum ». Et apertius usum hunc fuisse apud nonnullos ex veteribus, tradunt Rupertus. lib. I. de officiis divinis, sanctus Thomas lection. 6. in cap. XIV. prioris ad Corinth. et Thomas Waldensis, tom. 3. de Sacramentalibus, cap. 24.

Alibi tamen nocturni omnes simul, sed præcipue media nocte celebrari solebant, juxta illud: *Media nocte surgebam ad confitendum tibi* (3). Psal. CXVIII. Hoc enim tempus disertis verbis præscribunt sancti Patres, Athanasius in libro de virginitate extremo; Basilius in quæstionibus fusiis explicatis, quæst. 37. Hieronymus in epist. ad Eustochium de obitu Paulæ, et alii.

(1) Joan. XI, 9. — (2) Mar. XIII, 35; Luc. XII, 38; Mar. VI, 48. — (3) Psal. CXVIII, 42.